

| Helena Tendera-Właszczuk

Analiza przyczyn występowania różnic w podejściu do napływu imigrantów w państwach członkowskich Unii Europejskiej

Streszczenie

Liczba nielegalnych imigrantów napływających do Unii Europejskiej od kilku lat gwałtownie wzrasta. Stosunek władz państw członkowskich UE i obywateli tych państw do napływu nielegalnych imigrantów wykazuje znaczne zróżnicowanie. W artykule podjęto próbę wyjaśnienia przyczyn występowania różnic w podejściu do problemu napływu imigrantów w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Pod uwagę wzięto kilka wybranych kryteriów ilościowych. Przeanalizowano prognozy demograficzne do 2080 r. oraz zaproponowano dwa wskaźniki: wskaźnik obciążenia imigracyjnego (*WOI*) oraz wskaźnik obciążenia gospodarek napływem imigrantów (*WOG*), które mają wyjaśnić stosunek do napływu obcej ludności. Z przeprowadzonych rozważań wynika, że przyczyn pozytywnego nastawienia lub niechęci wobec napływu imigrantów do państw członkowskich Unii Europejskiej nie da się wyjaśnić, stosując tylko wskaźniki ilościowe.

Słowa kluczowe: Unia Europejska, kryzys migracyjny, teorie migracji, badania migracji.
Klasyfikacja JEL: F15, J10, J19.

1. Wprowadzenie

Liczba nielegalnych imigrantów napływających do Unii Europejskiej od kilku lat gwałtownie wzrasta. Stanowiska państw członkowskich UE wobec napływu imigrantów, podobnie jak ich polityka, znacznie się różnią¹. Najczęściej problem ten rozpatrywany jest z punktu widzenia barier w asymilacji imigrantów i skuteczności odmiennych sposobów ich integracji z miejscową społecznością. Wśród barier często wymienia się gorsze warunki socjalne napływowej ludności, występowanie marginalizacji i wykluczenia społecznego imigrantów, co powodować może niepokoje społeczne i zamieszki na tle etnicznym.

Wielu badaczy przyczyn niechęci wobec napływu imigrantów upatruje w obawie o zachowanie podstawowych wartości Unii Europejskiej, takich jak: pokój, demokracja, prawa człowieka, tolerancja i solidarność, które wydają się być zagrożone. To z kolei często jest źródłem eurosceptycyzmu. Eurosceptycy podkreślają zbyt liberalne podejście unijnych instytucji do problemu napływu ludności o odmiennym systemie wartości.

Inni badacze w napływie imigrantów widzą zagrożenie dla tożsamości kulturowej UE, a jeszcze inni postrzegają kryzys migracyjny jako zagrożenie dla funkcjonowania projektu europejskiego, czego wyrazem jest bezsilność instytucji unijnych i impas w negocjacjach dotyczących rozwiązania tego palącego problemu oraz niemożność osiągnięcia wspólnego stanowiska przez państwa członkowskie.

W niniejszym artykule podjęto próbę wyjaśnienia przyczyn występowania różnic w podejściu do problemu napływu ludności obcego pochodzenia (rozumianej jako obywatele spoza UE)² w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Pod uwagę wzięto kilka wybranych kryteriów ilościowych. Przeprowadzono analizę prognoz demograficznych do 2080 r. oraz zaproponowano dwa autorskie wskaźniki: wskaźnik obciążenia migracyjnego (*WOI*) oraz wskaźnik obciążenia gospodarek napływem imigrantów (*WOG*), które mają wyjaśniać akceptację napływu obcej ludności lub jej brak.

Hipoteza pierwsza głosi, że pozytywne podejście do napływu imigrantów występuje w państwach, w których prognozowany jest największy spadek ludności do 2080 r. Hipoteza druga mówi, że pozytywne nastawienie do napływu imigrantów występuje w państwach, w których wskaźnik obciążenia migracyjnego

¹ Oczywiście należałoby odróżnić nastawienie do uchodźców od nastawienia do nielegalnych imigrantów w państwach członkowskich. Takie statystyki nie są jednak dostępne. W związku z tym rozważania zawarte w niniejszym artykule dotyczyć będą nastawienia do napływu ludności spoza Unii. Podobnie należałoby odróżnić nastawienie rządów od nastawienia obywateli państw członkowskich. Przyjęto jednak założenie, że politycy są odpowiedzialni za realizowanie woli suwerena i rozliczani w kolejnych wyborach.

² Niezależnie od ich statusu (nielegalni imigranci, uchodźcy), dalej zwani imigrantami.

jest niższy od średniej unijnej. Hipoteza trzecia mówi, że pozytywne nastawienie do napływu imigrantów występuje w państwach, w których wskaźnik obciążenia gospodarczego napływem obcej ludności jest niższy od średniej unijnej.

Celem niniejszego artykułu jest weryfikacja tych hipotez i ocena skuteczności zaproponowanych wskaźników.

2. Teoretyczne i prawne aspekty migracji – przegląd literatury

Kryzys migracyjny w Unii Europejskiej wyraźnie pokazuje, że mamy do czynienia równoległe z napływem nielegalnych imigrantów i uchodźców. Z analizy literatury przedmiotu wynika, że studia nad uchodźstwem nie mają teoretycznych podstaw. Istniejące teorie migracji, zarówno ekonomiczne, geograficzne, jak i socjologiczne [Janicki 2007], wrywkowo ujmują problem uchodźstwa, analizując jego specyfikę jako jeden z czynników wpływających na podjęcie decyzji o opuszczeniu własnego kraju. Używa się tu często zamiennie terminów „migracje polityczne” lub „migracje przymusowe”, co nie odzwierciedla specyfiki tego zjawiska we współczesnym świecie globalnych konfliktów i zagrożeń.

Dla celów niniejszej analizy warto przyjrzeć się podziałowi migracji ze względu na kryterium dobrowolności na migracje dobrowolne i przymusowe. Migracje przymusowe do niedawna utożsamiane były jedynie z występowaniem niesprzyjających czynników ekonomicznych i demograficznych (złe warunki życia, przeludnienie) lub politycznych (wojny, konflikty, prześladowania) w kraju pochodzenia. Ostatnio coraz częściej wśród przyczyn emigracji wymienia się czynnik ekologiczny, a mianowicie zmiany klimatyczne, wyczerpywanie się zasobów naturalnych, głównie wody, pustynnienie terenów, które dawniej były uprawne. Poważnym problemem jest również zalewanie przez powodzie terenów gęsto zaludnionych czy podnoszenie się poziomu wód oceanów na skutek wzrostu temperatury na naszej planecie [Tendera-Właszczuk 2016].

Migracje ekonomiczne mają najczęściej charakter dobrowolny i są najczęściej występującym zjawiskiem we współczesnym świecie. Migracje o charakterze politycznym i ekologicznym występują rzadziej i są związane z wystąpieniem nieprzewidzianych okoliczności. Decyzje o migracjach o podłożu ekonomicznym podejmowane są przez dłuższy czas, często za namową rodziny, natomiast wojny, konflikty narodowościowe czy klęski żywiołowe powodują pozostawienie całego dobytku w kraju pochodzenia i natychmiastową ucieczkę do miejsc/krajów, w których takie zagrożenia nie występują.

Migracje przymusowe, o charakterze politycznym, powodują masowe przemieszczanie się ludności z obszarów objętych konfliktem i ludność ta jest objęta ochroną międzynarodową w dowolnym państwie, sygnatariuszu konwencji geneńskiej.

Teorie migracji najczęściej analizują motywy opuszczenia kraju z punktu widzenia emigranta. Skupiają się więc na przyczynach takich decyzji i subiektywnych ocenach ich własnej sytuacji (najczęściej ekonomicznej), jak również na ocenie tej sytuacji przez członków gospodarstwa domowego lub lokalnej wspólnoty³.

W niniejszej pracy podjęto próbę oceny wybranych teorii migracji z punktu widzenia interesów państw przyjmujących migrantów. Znane teorie migracji, np. teoria E.S. Lee [1966 i 1972], wyjaśniają głównie przyczyny migracji zarobkowych, wskazując na czynniki *push* – wypychające (odnoszące się do kraju pochodzenia), czynniki *pull* – przyciągające (odnoszące się do kraju docelowego), czynniki osobiste i przeszkody pośrednie. Suma tych czynników wpływa na decyzje migracyjne. E.S. Lee stwierdza, że migranci powinni przemieszczać się do kraju, który umożliwi im maksymalizację dobrobytu. Podkreśla się często, że to silny bodziec, np. względy bezpieczeństwa czy czynniki polityczne, decydują ostatecznie o opuszczeniu kraju (czynniki *push*), stąd teoria ta tylko częściowo wyjaśniać może specyficzną sytuację uchodźców. Podobnie nowa ekonomika migracji, upatrująca ich przyczyn w poprawie sytuacji finansowej i dywersyfikacji źródeł dochodów w rodzinie/grupie społecznej, nie wyjaśnia przyczyn uchodźstwa.

S. Castels, M.J. Miller [2011] oraz D.S. Massey i in. [1993] wskazują na zróżnicowanie procesów migracyjnych we współczesnym świecie i podkreślają rolę czynników geopolitycznych. Podejście to może w pewnym stopniu wyjaśniać przyczyny uchodźstwa, nie wyjaśnia jednak nastawienia krajów przyjmujących do ludności napływowej.

Pozytywne nastawienie do przyjmowania migrantów może natomiast wyjaśniać teoria zwana potocznie teorią centrum–peryferie [Wallerstein 1974], w myśl której następuje eksploatacja peryferii przez kraje bogate, szukające możliwości zaspokojenia potrzeb swojego rynku pracy.

Zaprezentowane teorie migracji w niewielkim stopniu wyjaśniają przyczyny, które skłaniają państwa do otwarcia się na przyjmowanie uchodźców. Istnieje więc potrzeba tworzenia nowych teorii opisujących to zjawisko [Kelm i Tendera-Właszczuk 2008, 2011].

Badanie uchodźstwa jest trudne i skomplikowane głównie z powodu braku dostosowanej do współczesnych uwarunkowań globalnych, jednoznacznej i powszechnie akceptowanej definicji uchodźcy. Brak takiej definicji jest źródłem wielu problemów. Jedynie bowiem prawna identyfikacja uchodźcy gwarantuje mu ochronę w prawie międzynarodowym. To ważne z punktu widzenia państwa

³ Teoria neoklasyczna mówi o poszukiwaniu przez migrantów kraju zapewniającego im najwyższy poziom życia. Przedstawicielem takiego poglądu jest G. Borjas [1989]. Z kolei nowa ekonomika migracji podkreśla znaczenie grupy społecznej w podejmowaniu decyzji migracyjnych jednostki.

przyjmującego: uznanie osoby za uchodźcę powoduje przyznanie mu prawa do wieloletniego pobytu.

Potocznie uchodźcą nazywamy osobę, która pozostaje poza granicami kraju pochodzenia i chroni się przed prześladowaniami ze względów religijnych, politycznych, etnicznych, skutkami działań wojennych, klęskami żywiołowymi lub nędzą. Trzeba jednak pamiętać, że termin ten został precyzyjnie określony w dwóch dokumentach międzynarodowych.

Konwencja genewska z 1951 r. [Konwencja dotycząca statusu... 1951] oraz protokół nowojorski z 1967 r. [Protokół dotyczący statusu... 1967] stanowią prawną podstawę przyznawania statusu uchodźcy i opisują fundamentalne prawa uchodźców. Dokumenty te odwołują się do definicji uchodźcy: „[...] termin «uchodźca» stosuje się do osoby, która [...] na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się na skutek podobnych zdarzeń poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania, nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa” [Konwencja dotycząca statusu... 1951].

Wymienione dokumenty przyznają ochronę także tym osobom, co do których przesłanki nadania statusu uchodźcy powstały po opuszczeniu przez nich kraju pochodzenia. Obecnie stosowana definicja uchodźcy z 1951 r. nie odzwierciedla współczesnych przyczyn uchodźstwa (tzw. arabska wiosna, wojna w Syrii). Wyraźnie widać, że definicja prawna uchodźcy, obowiązująca niezmiennie od ponad 60 lat, jest nieadekwatna do sytuacji międzynarodowej i wymaga przeformułowania ze względu na zmieniające się przyczyny uchodźstwa [Kelm i Tendera-Właszczyk 2011].

Należy podkreślić, że zgodnie z prawem międzynarodowym również osoby, w stosunku do których nie można w sposób bezpośredni zastosować konwencji genewskiej, mają prawo do ochrony na podstawie przepisów prawa wewnętrznego państwa członkowskiego.

Należy również odróżnić status uchodźcy od statusu azylanta. Prawo do azylu, czyli udzielenia w określonych okolicznościach schronienia cudzoziemcom, jest zagwarantowane w prawie narodowym, w konstytucjach wielu państw. W prawie międzynarodowym nie ma jednak powszechnie przyjętej definicji azylu. Udzielenie azylu jest zatem całkowicie uzależnione od decyzji konkretnego państwa. Status uchodźcy może być nadany zarówno przez państwo, jak i przez organ międzynarodowy, jakim jest UNHCR (Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców). Status azylanta, w przeciwieństwie do statutu uchodźcy, nie zapewnia ochrony międzynarodowej [Białocerkiewicz 2002, Florczak 2002].

Warunki, które muszą zostać łącznie spełnione, by uzyskać status uchodźcy, są następujące:

- cudzoziemiec przebywa poza krajem pochodzenia,
- nie korzysta z ochrony innego państwa,
- żywi uzasadnioną obawę przed prześladowaniem z powodu rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub poglądów politycznych,
- nie może lub nie chce korzystać z ochrony państwa pochodzenia.

Zgodnie z Europejską konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, każdy człowiek w razie prześladowania może ubiegać się o azyl lub korzystać z niego w innych krajach. Protokół czwarty do tej konwencji zawiera zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców.

Kolejną kategorią prawną jest ochrona czasowa cudzoziemców. Jest ona nadawana w sytuacji masowego napływu imigrantów spowodowanego brakiem bezpieczeństwa w kraju pochodzenia. Na mocy ochrony czasowej cudzoziemcy otrzymują prawo legalnego pobytu w kraju przyjmującym na określony czas, tj. do czasu, gdy w państwie pochodzenia zostanie im zagwarantowane bezpieczeństwo. Procedura ta jest o wiele krótsza, mniej skomplikowana i mniej kosztowna dla państwa przyjmującego niż procedura azylowa.

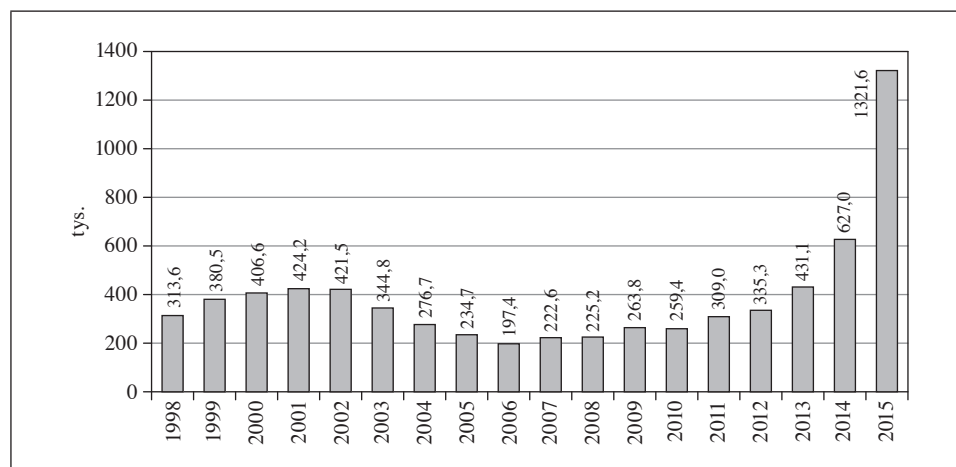
3. Napływ imigrantów do państw członkowskich Unii Europejskiej – skala zjawiska

Od początku działań wojennych w Afganistanie i Iraku mieszkańcy tych krajów przesiedlali się do państw sąsiadujących – Pakistanu oraz Iranu. W konsekwencji Pakistan oraz Iran stały się państwami z największą populacją uchodźców na świecie.

Od 2014 r. następował napływ niekontrolowanej migracji mieszkańców Afryki, w tym głównie obywateli Syrii, Erytrei oraz Afganistanu, poszukujących możliwości osiedlenia się w Unii Europejskiej. Obecnie najwięcej aplikacji o azyl w Unii Europejskiej składają osoby pochodzące z Syrii. Uchodźcy z tego kraju stanowią 25% wszystkich osób starających się o azyl w krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Dużą część stanowią osoby pochodzące z Afganistanu, których wnioski o azyl stanowią 11%. Liczni są również uchodźcy z Iraku, Kosowa, Albanii, Erytrei oraz Serbii. Wojna, niepokoje społeczne bądź zamieszki na tle etnicznym zmuszają ich do poszukiwania schronienia poza granicami kraju. Oceniając Unię Europejską jako obszar pokoju, dobrobytu i poszanowania praw człowieka, docierają aż do granic UE [*The Mediterranean Migration...* 2015]. W sytuacji masowego napływu imigrantów granice zewnętrzne Unii okazały się

nieszczelne, a budowany od 1985 r. system strefy Schengen okazał się nieskuteczny. Unia Europejska w obliczu skali napływu migrantów podejmuje działania, do których jest zobligowana konwencją genewską i protokołem nowojorskim wobec napływających uchodźców, odmawia natomiast przyjmowania imigrantów ekonomicznych, poszukujących lepszych warunków życia w Europie Zachodniej.

Na rys. 1 przedstawiono dane dotyczące liczby wniosków o udzielenie azylu w państwach członkowskich Unii Europejskiej w latach 1998–2015. Do 2013 r. liczba osób składających wnioski wynosiła od 197 tys. do 424 tys. rocznie. W latach 1998–2001 odnotowano tendencję rosnącą, a w latach 2002–2006 liczba wniosków azylowych wyraźnie się zmniejszała. W latach 2007–2013 liczba osób wnioskujących o udzielenie azylu prawie się podwoiła (431 tys.). Przełomowy był 2014 r., kiedy to liczba wniosków wzrosła do 626 tys. W 2015 r. liczba ta ponownie się podwoiła. Z szacunków UNHCR wynika, że w pierwszej połowie 2016 r. do Unii Europejskiej przybył 1 mln imigrantów.



Uwaga: dane dla Chorwacji od 2013 r.

Rys. 1. Liczba imigrantów składających wnioski o przyznanie azylu w Unii Europejskiej w latach 1998–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W tabeli 1 przedstawiono dane na temat liczby osób, które napłynęły do Unii Europejskiej i złożyły wniosek o przyznanie azylu w poszczególnych państwach członkowskich w latach 1998–2015. Liczba wniosków azylowych złożonych w 2015 r. wyniosła ponad 1 mln 321 tys. Najwięcej wniosków złożono w Niemczech – blisko 476,5 tys., na Węgrzech – ponad 177 tys., w Szwecji – ponad 162,4 tys., w Austrii – ok. 88 tys., we Włoszech – 84 tys., i we Francji – 75,7 tys., co stanowi ok. 80% ogółem złożonych w Unii Europejskiej wniosków.

Tabela 1. Liczba imigrantów składających wnioski o azyl w poszczególnych krajach Unii Europejskiej w latach 1998–2015

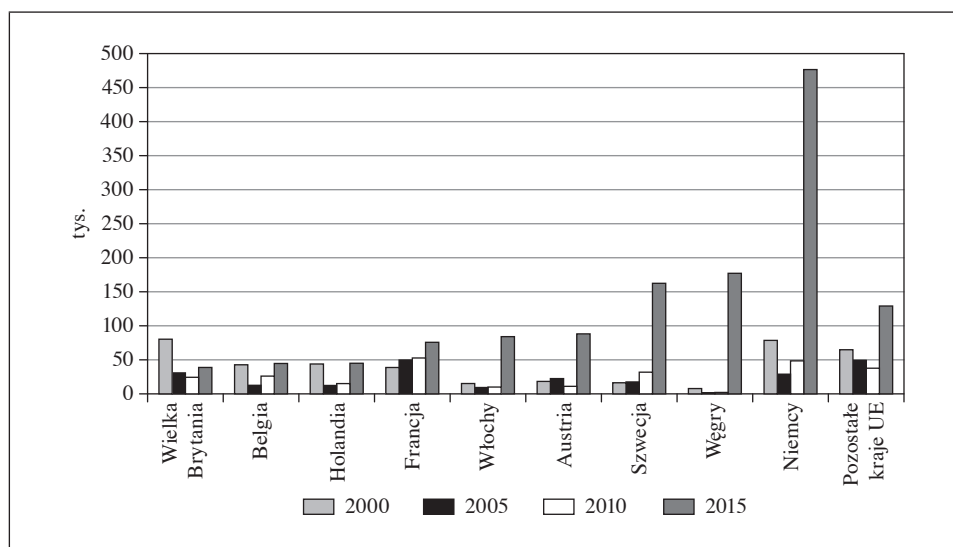
Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
UE-27 (UE-28)	313 645	380 450	406 585	424 180	421 470	344 800	276 675	234 675
Austria	13 805	20 130	18 285	30 125	39 355	32 360	24 635	22 460
Belgia	21 965	35 780	42 690	24 505	18 800	13 585	12 400	12 575
Bułgaria	835	1 350	1 755	2 430	2 890	1 320	985	700
Chorwacja
Cypr	225	790	650	1 620	950	4 405	9 675	7 715
Czechy	4 085	7 355	8 790	18 095	8 485	11 400	5 300	3 590
Dania	5 700	6 530	10 345	12 510	5 945	4 390	3 235	2 280
Estonia	25	25	5	10	10	15	10	10
Finlandia	1 270	3 105	3 170	1 650	3 445	3 090	3 575	3 595
Francja	22 375	30 905	38 745	47 290	51 085	59 770	58 545	49 735
Grecja	2 950	1 530	3 085	5 500	5 665	8 180	4 470	9 050
Hiszpania	4 935	8 405	7 925	9 490	6 310	5 765	5 365	5 050
Holandia	45 215	39 275	43 895	32 580	18 665	13 400	9 780	12 345
Irlandia	4 625	7 725	10 940	10 325	11 635	7 485	4 265	4 305
Litwa	160	145	305	425	365	395	165	100
Luksemburg	1 710	2 930	625	685	1 040	1 550	1 575	800
Łotwa	35	20	5	15	25	5	5	20
Malta	160	255	160	155	350	455	995	1 165
Niemcy	98 645	94 775	78 565	88 285	71 125	50 565	35 605	28 915
Polska	3 425	3 060	4 660	4 480	5 170	6 810	7 925	5 240
Portugalia	355	305	225	235	245	115	115	115
Rumunia	1 235	1 665	1 365	2 280	1 000	885	545	485
Słowacja	505	1 320	1 555	8 150	9 745	10 300	11 395	3 550
Słowenia	335	745	9 245	1 510	650	1 050	1 090	1 550
Szwecja	12 840	11 220	16 285	23 500	33 015	31 355	23 160	17 530
Węgry	7 120	11 500	7 800	9 555	6 410	2 400	1 600	1 610
Wielka Brytania	46 015	71 160	80 315	71 365	103 080	60 045	40 625	30 840
Włochy	13 100	18 450	15 195	17 400	16 015	13 705	9 630	9 345

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
197 410	222 635	225 150	263 835	259 400	309 040	335 290	431 090	626 960	1 321 600
13 350	11 920	12 715	15 780	11 045	14 420	17 415	17 500	28 035	88 160
8 870	11 575	15 165	21 615	26 080	31 910	28 075	21 030	22 710	44 660
500	815	745	855	1 025	890	1 385	7 145	11 080	20 365
.	1 075	450	210
4 540	6 780	3 920	3 200	2 875	1 770	1 635	1 255	1 745	2 265
2 730	1 585	1 645	1 235	775	750	740	695	1 145	1 515
1 960	2 225	2 350	3 720	5 065	3 945	6 045	7 170	14 680	20 935
5	15	15	40	35	65	75	95	155	230
2 275	1 405	3 670	4 910	3 085	2 915	3 095	3 210	3 620	32 345
30 750	29 160	41 840	47 620	52 725	57 330	61 440	66 265	64 310	75 750
12 265	25 115	19 885	15 925	10 275	9 310	9 575	8 225	9 430	13 205
5 295	7 195	4 515	3 005	2 740	3 420	2 565	4 485	5 615	14 780
14 465	7 100	15 250	16 135	15 100	14 590	13 095	13 060	24 495	44 970
4 240	3 935	3 855	2 680	1 935	1 290	955	945	1 450	3 275
145	125	520	450	495	525	645	400	440	315
525	425	455	480	780	2 150	2 050	1 070	1 150	2 505
10	35	55	60	65	340	205	195	375	330
1 270	1 380	2 605	2 385	175	1 890	2 080	2 245	1 350	1 845
21 030	19 165	26 845	32 910	48 475	53 235	77 485	126 705	202 645	476 510
4 225	7 205	8 515	10 590	6 540	6 885	10 750	15 240	8 020	12 190
130	225	160	140	155	275	295	500	440	895
380	660	1 175	960	885	1 720	2 510	1 495	1 545	1 260
2 850	2 640	895	805	540	490	730	440	330	330
500	370	255	190	240	355	295	270	385	275
24 320	36 205	24 785	24 175	31 850	29 650	43 855	54 270	81 180	162 450
2 115	3 420	3 175	4 665	2 095	1 690	2 155	18 895	42 775	177 135
28 320	27 905	.	31 665	24 335	26 915	28 800	30 585	32 785	38 800
10 350	14 055	30 140	17 640	10 000	40 315	17 335	26 620	64 625	84 085

W porównaniu z 2006 r. liczba osób starających się o azyl w UE wzrosła blisko siedmiokrotnie. Podobny wzrost nastąpił w Austrii i Szwecji. We Włoszech wzrost był osmiokrotny. Największy wzrost zaobserwowano na Węgrzech (liczba wniosków azylowych wzrosła 88,5 razy) oraz w Niemczech (ponad 22 razy).

Badania opinii publicznej przeprowadzone jesienią 2016 r. w państwach członkowskich wskazują, że 56% obywateli Unii negatywnie ocenia imigrację osób spoza UE [Komunikat prasowy... 2016].



Rys. 2. Kraje najczęściej wybierane przez imigrantów według liczby ubiegających się o azyl w latach 2000, 2005, 2010 i 2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Rys. 2 prezentuje dane dotyczące krajów najczęściej wybieranych przez imigrantów. W 2000 r. były to Wielka Brytania i Niemcy. W 2015 r. w Niemczech złożono 36% wszystkich wniosków azylowych, najwięcej ze wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej. Kolejne miejsca zajmują Węgry (13,4%), Szwecja (12,3%), Austria (6,7%), Włochy (6,3%) oraz Francja (5,7%). Należy zaznaczyć, że spośród 1 321 600 wniosków o azyl złożonych w państwach członkowskich UE w 2015 r. tylko 26 415, tj. niecałe 2%, zostało rozpatrzone pozytywnie⁴.

⁴ Według danych Eurostatu.

4. Prognozy demograficzne a podejście do napływu ludności obcego pochodzenia w wybranych państwach członkowskich

Na przełomie XX i XXI w. zaczęły się pojawiać niezwykle niepokojące prognozy, dotyczące trendów demograficznych w Europie. Powszechna stała się opinia, że Europa zaczyna się wyludniać, a w stosunkowo niedługiej perspektywie liczba białej ludności na świecie zacznie znacząco maleć [Kelm 2014].

W tabeli 2 przedstawiono prognozy liczby ludności w państwach członkowskich Unii Europejskiej do 2080 r. Z ich analizy wynika, że sytuacja demograficzna w państwach członkowskich Unii Europejskiej będzie zróżnicowana. W 13 z nich nastąpi wzrost lub niewielki wzrost liczby ludności (Belgia, Dania, Irlandia, Francja, Cypr, Luksemburg, Hiszpania, Włochy, Malta, Austria, Finlandia, Szwecja i Wielka Brytania⁵). W kilku krajach prognozy zakładają utrzymanie się do 2080 r. liczby ludności na poziomie zbliżonym do tego z 2015 r. (Czechy, Holandia i Słowenia).

W 12 państwach członkowskich nastąpi znaczny spadek liczby ludności, od 12% do 36,5% w stosunku do stanu z 2015 r. Największy spadek ma wystąpić na Litwie (36,5%). Do 2050 r. liczba ludności w tym kraju ma się zmniejszyć o 34,16%. W przypadku trzech krajów – Łotwy, Bułgarii i Portugalii, prognozuję się spadek liczby ludności odpowiednio o 32%, 31,6% oraz 31,4% w stosunku do roku bazowego. W Grecji i Słowacji przewiduje się spadek odpowiednio o 29,9% oraz 28,6%. Duży, lecz nieco mniejszy spadek liczby ludności wystąpi w Polsce i Estonii (odpowiednio o 23,16% oraz 21,5%). W Niemczech prognozuję się spadek o 19%, w Chorwacji o 18,2%, a w Rumunii o 17,94%. Listę zamykają Węgry, gdzie do 2080 r. ma nastąpić spadek liczby ludności o blisko 12% (por. rys. 3).

Z analizy wynika, że wśród państw najbardziej zagrożonych znacznym spadkiem liczby ludności jest aż dziewięć nowych państw członkowskich Unii Europejskiej, które uzyskały członkostwo w latach 2004 i 2007. W liczbach bezwzględnych największym spadkiem zagrożone są Niemcy (15 mln 300 tys. osób). Polska, z prognozowanym spadkiem liczby ludności o 8 mln 918 tys., zajmuje w tym rankingu drugie miejsce. Łącznie w 12 państwach członkowskich objętych analizą liczba ludności ma się zmniejszyć o 42 mln 106 tys.⁶

Na podstawie analizy nastawienia społeczeństw tych państw można stwierdzić, że najwyższe poparcie dla napływu ludności obcego pochodzenia występuje w Portugalii (48%), Chorwacji (41%), Niemczech (40%) oraz Rumunii (35%).

⁵ Niezwykle skomplikowana i nadal niejasna sytuacja związana z planowanym wyjściem Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej (Brexit) skłania do analizowania sytuacji demograficznej z uwzględnieniem dotychczasowego składu członkowskiego Unii.

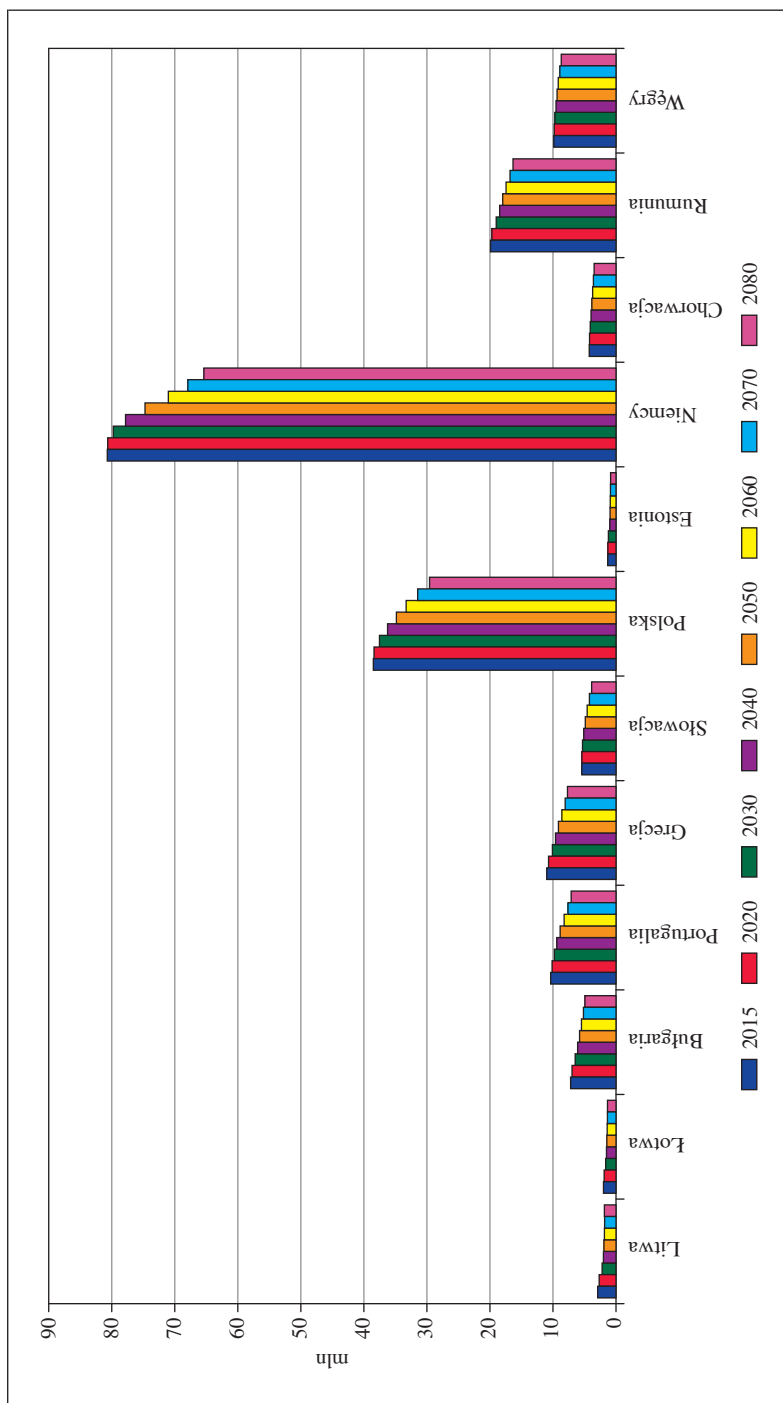
⁶ Obliczenia własne na podstawie danych zawartych w tabeli 2.

Tabela 2. Prognozy demograficzne dla państw członkowskich Unii Europejskiej do 2080 r.

Wyszczególnienie	2015	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080
UE-28	508 223 624	512 474 771	518 499 055	523 545 921	525 527 890	522 945 539	520 123 107	520 035 469
Austria	8 551 081	8 793 916	9 272 212	9 605 887	9 747 249	9 698 711	9 629 453	9 562 386
Belgia	11 336 943	11 824 225	12 885 338	13 918 014	14 758 714	15 400 272	16 027 593	16 614 305
Bułgaria	7 199 931	6 975 188	6 478 705	6 087 310	5 781 498	5 477 666	5 166 354	4 925 270
Chorwacja	4 244 995	4 198 876	4 087 043	3 957 957	3 828 405	3 704 650	3 583 749	3 471 568
Cypr	873 003	890 982	921 058	962 786	1 035 392	1 119 229	1 190 406	1 253 155
Czechy	10 536 043	10 644 858	10 778 136	10 905 139	11 072 795	11 081 326	10 996 260	10 998 397
Dania	5 649 584	5 773 812	6 055 858	6 276 457	6 417 094	6 536 806	6 667 645	6 792 190
Estonia	1 311 505	1 284 459	1 208 245	1 162 106	1 131 200	1 092 858	1 055 413	1 029 443
Finlandia	5 478 486	5 618 852	5 880 844	6 057 554	6 160 986	6 239 956	6 322 737	6 381 733
Francja	66 175 754	67 658 927	70 396 105	72 767 166	74 297 319	75 599 180	77 109 937	78 842 668
Grecja	10 977 945	10 703 417	10 090 040	9 594 043	9 134 040	8 588 747	8 061 924	7 697 872
Hiszpania	46 390 269	45 794 180	44 524 313	44 611 491	45 543 565	46 117 126	46 490 103	47 599 370
Holandia	16 876 904	17 132 291	17 556 995	17 653 370	17 397 786	17 083 919	16 875 280	16 718 275
Irlandia	4 602 854	4 610 198	4 556 903	4 680 654	4 964 968	5 239 211	5 522 959	5 895 992
Litwa	2 901 039	2 671 108	2 201 947	1 997 167	1 910 327	1 835 498	1 806 837	1 841 709
Luksemburg	562 848	632 529	785 154	932 937	1 051 255	1 139 562	1 218 753	1 287 296
Łotwa	1 985 887	1 880 087	1 634 612	1 513 038	1 453 698	1 398 567	1 361 216	1 351 057
Malta	426 144	438 166	456 212	462 760	468 119	476 006	480 482	481 567
Niemcy	80 709 056	80 637 413	79 758 182	77 811 398	74 721 315	71 021 529	67 929 656	65 378 410
Polska	38 499 953	38 390 693	37 525 745	36 241 010	34 842 067	33 293 791	31 465 728	29 582 117

Wyszczególnienie	2015	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080
Portugalia	10 367 550	10 139 999	9 777 538	9 386 339	8 862 900	8 228 392	7 618 571	7 113 878
Rumunia	19 909 323	19 686 804	19 003 562	18 458 698	17 973 992	17 440 757	16 812 947	16 338 339
Słowacja	5 416 851	5 414 527	5 314 025	5 111 991	4 869 970	4 574 335	4 218 590	3 868 254
Słowenia	2 066 511	2 086 779	2 087 658	2 078 633	2 070 382	2 041 350	2 013 688	2 006 508
Szwecja	9 721 642	10 138 157	10 998 167	11 737 728	12 446 286	13 054 199	13 594 803	14 110 527
Węgry	9 863 193	9 799 790	9 679 364	9 520 475	9 350 126	9 165 291	8 910 068	8 685 213
Wielka Brytania	64 643 370	66 693 272	70 469 762	73 841 524	77 177 523	79 951 846	82 535 019	85 148 887
Włochy	60 944 960	61 961 266	64 115 332	66 212 289	67 058 919	66 344 759	65 456 936	65 059 083

Źródło: dane Eurostatu [Main Scenario... 2016].



Rys. 3. Spadek liczby ludności w państwach członkowskich Unii Europejskiej do 2080 r.
 Źródło: dane Eurostatu [Main Scenario... 2016].

W Polsce, Grecji i Litwie poparcie wynosi odpowiednio 28%, 27% i 26%. Zaledwie kilkunastoprocentowe poparcie dla napływu ludności obcego pochodzenia występuje w takich państwach, jak: Słowacja (17%), Węgry i Bułgaria (15%) oraz Łotwa i Estonia (14%) [*Opinia publiczna...* 2016].

Tylko władze Niemiec miały pozytywne nastawienie do napływu uchodźców do tego kraju. Nie można już tego natomiast powiedzieć obecnie o jego obywatelach (60% jest przeciw). W pozostałych państwach, głównie na Węgrzech, w Polsce, Chorwacji oraz Grecji, widać niechęć do przyjmowania uchodźców, zwłaszcza muzułmańskich [*EU Refugees...* 2016].

Obliczono współczynnik korelacji rang Spearmana dla analizowanych wielkości, tj. prognozowanego spadku liczby ludności do 2080 r. w państwach oraz poparcia opinii publicznej dla napływu ludności obcego pochodzenia. Wartość współczynnika wynosi $-0,237762$, co oznacza słabą korelację ujemną. Pozytywne nastawienie do napływu imigrantów da się zatem wyjaśnić prognozowanym spadkiem liczby ludności w państwach członkowskich, zależność ta jest jednak słaba.

5. Wskaźniki obciążenia imigracyjnego i ich wpływ na decyzje o przyjmowaniu ludności obcego pochodzenia

Dla celów niniejszego opracowania zaproponowano wskaźnik obciążenia imigracyjnego (*WOI*). Przyjęto, że jest to liczba ubiegających się o azyl⁷ w danym kraju dzielona przez liczbę ludności tego kraju i pomnożona razy 1000. Wyniki obliczeń dla państw członkowskich Unii Europejskiej w latach 2006–2015 zaprezentowano w tabeli 3.

W latach 2006–2010 najwyższą wartość wskaźnika odnotowano na Cyprze i Malcie, a w latach 2011–2013 w Szwecji, na Malcie, w Luksemburgu oraz Belgii. W okresie obejmującym obecny kryzys imigracyjny, w 2014 r., najwyższą wartość wskaźnika zaobserwowano w Szwecji, następnie na Węgrzech, w Austrii, na Malcie, w Danii i Niemczech. W 2015 r. wskaźnik ten wzrósł kilkakrotnie w porównaniu z latami wcześniejszymi i osiągnął najwyższą wartość na Węgrzech, w Szwecji oraz Austrii. Znacznie wzrosła wartość tego wskaźnika również w Finlandii, Niemczech, Luksemburgu, na Malcie, w Belgii oraz Danii.

Wartość tego wskaźnika w przypadku Węgrzy jest blisko siedmiokrotnie wyższa od analogicznej wartości dla całej Unii Europejskiej. Należy zaznaczyć, że Węgrzy (85% obywateli) są przeciwni napływowi imigrantów, co może być tłumaczone

⁷ Liczba osób ubiegających się o azyl została zaproponowana w konstrukcji tego miernika, ponieważ większość/wszyscy nielegalni imigranci składają wnioski azylowe, z czego ok. 2% jest rozpatrywanych pozytywnie. Można na tej podstawie wnosić, że 98% ludności obcej napływającej do UE to nielegalni imigranci.

zione wysoką wartością wskaźnika obciążenia imigracyjnego. Dla porównania znacznie bardziej przychylnie napływowi imigrantów Niemcy (40% obywateli) charakteryzują się wskaźnikiem ponad trzykrotnie niższym.

Tabela 3. Wskaźnik obciążenia imigracyjnego dla krajów Unii Europejskiej w latach 2006–2015

WOI	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
UE-27 (UE-28)	0,40	0,45	0,45	0,53	0,52	0,61	0,67	0,85	1,24	2,60
Austria	1,62	1,44	1,53	1,89	1,32	1,72	2,07	2,07	3,30	10,28
Belgia	0,84	1,09	1,42	2,01	2,41	2,90	2,53	1,88	2,03	3,97
Bułgaria	0,07	0,11	0,10	0,11	0,14	0,12	0,19	0,98	1,53	2,83
Chorwacja	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25	0,11	0,05
Cypr	6,10	8,95	5,05	4,02	3,51	2,11	1,90	1,45	2,03	2,67
Czechy	0,27	0,15	0,16	0,12	0,07	0,07	0,07	0,07	0,11	0,14
Dania	0,36	0,41	0,43	0,67	0,92	0,71	1,08	1,28	2,61	3,70
Estonia	0,00	0,01	0,01	0,03	0,03	0,05	0,06	0,07	0,12	0,18
Finlandia	0,43	0,27	0,69	0,92	0,58	0,54	0,57	0,59	0,66	5,91
Francja	0,49	0,46	0,65	0,74	0,82	0,88	0,94	1,01	0,98	1,14
Grecja	1,11	2,28	1,80	1,44	0,92	0,84	0,86	0,75	0,86	1,22
Hiszpania	0,12	0,16	0,10	0,06	0,06	0,07	0,05	0,10	0,12	0,32
Holandia	0,89	0,43	0,93	0,98	0,91	0,88	0,78	0,78	1,46	2,66
Irlandia	1,01	0,91	0,86	0,59	0,43	0,28	0,21	0,21	0,31	0,71
Litwa	0,04	0,04	0,16	0,14	0,16	0,17	0,21	0,13	0,15	0,11
Luksemburg	1,12	0,89	0,94	0,97	1,55	4,20	3,91	1,99	2,09	4,45
Łotwa	0,00	0,02	0,03	0,03	0,03	0,16	0,10	0,10	0,19	0,17
Malta	3,14	3,40	6,39	5,80	0,42	4,55	4,98	5,33	3,17	4,30
Niemcy	0,26	0,23	0,33	0,40	0,59	0,66	0,96	1,57	2,51	5,87
Polska	0,11	0,19	0,22	0,28	0,17	0,18	0,28	0,40	0,21	0,32
Portugalia	0,01	0,02	0,02	0,01	0,01	0,03	0,03	0,05	0,04	0,09
Rumunia	0,02	0,03	0,06	0,05	0,04	0,09	0,12	0,07	0,08	0,06
Słowacja	0,53	0,49	0,17	0,15	0,10	0,09	0,14	0,08	0,06	0,06
Słowenia	0,25	0,18	0,13	0,09	0,12	0,17	0,14	0,13	0,19	0,13
Szwecja	2,69	3,97	2,70	2,61	3,41	3,15	4,62	5,68	8,42	16,67
Węgry	0,21	0,34	0,32	0,47	0,21	0,17	0,22	1,91	4,33	17,97
Wielka Brytania	0,47	0,46	0,00	0,51	0,39	0,43	0,45	0,48	0,51	0,60
Włochy	0,18	0,24	0,51	0,30	0,17	0,68	0,29	0,45	1,06	1,38

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Obliczono współczynniki korelacji rang Spearmana i Pearsona dla 12 państw, w których prognozowany spadek liczby ludności jest największy. Następnie obliczono korelacje między wskaźnikiem obciążenia imigracją a poziomem akceptacji społeczeństw dla napływu ludności obcego pochodzenia. Oba współczynniki wykazały słabą korelację ujemną (współczynnik Spearmana jest równy $-0,33$, natomiast współczynnik Pearsona wynosi $-0,24$). Oznacza to, że im większe jest obciążenie państwa napływem imigrantów, tym mniejsze jest poparcie opinii publicznej dla tego zjawiska.

6. Wskaźniki obciążenia gospodarek napływem imigrantów

W niniejszym opracowaniu zaproponowano też drugi wskaźnik mogący wyjaśnić nastawienie państw członkowskich do przyjmowania ludności obcego pochodzenia. Jest to wskaźnik obciążenia gospodarek napływem imigrantów i uchodźców (*WOG*). Jest to poprzedni wskaźnik obciążenia migracyjnego (*WOI*) podzielony przez PKB *per capita* danego kraju według parytetu siły nabywczej (dla UE-28 = 100) i pomnożony przez 100. Analizuje on w sposób uproszczony możliwości ekonomiczne, ale również relatywne obciążenie ekonomiczne krajów, do których napływają imigranci. Wyniki analizy zostały zaprezentowane w tabeli 4.

Tabela 4. Wskaźnik obciążenia gospodarczego dla krajów Unii Europejskiej w latach 2006–2015

<i>WOG</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
UE-27 (UE-28)	0,40	0,45	0,45	0,53	0,52	0,61	0,67	0,85	1,24	2,60
Austria	1,29	1,17	1,23	1,51	1,05	1,36	1,58	1,58	2,55	8,09
Belgia	0,73	0,95	1,25	1,73	2,02	2,44	2,11	1,57	1,72	3,39
Bułgaria	0,17	0,26	0,22	0,25	0,31	0,27	0,41	2,13	3,25	6,15
Chorwacja	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,43	0,18	0,09
Cypr	6,16	8,95	4,81	3,82	3,44	2,20	2,08	1,73	2,48	3,30
Czechy	0,33	0,19	0,20	0,14	0,09	0,09	0,09	0,08	0,13	0,17
Dania	0,29	0,34	0,35	0,55	0,73	0,57	0,86	1,02	2,09	2,98
Estonia	0,01	0,02	0,02	0,05	0,04	0,07	0,08	0,10	0,15	0,24
Finlandia	0,38	0,23	0,58	0,79	0,50	0,47	0,50	0,52	0,60	5,47
Francja	0,45	0,43	0,62	0,69	0,76	0,82	0,88	0,94	0,91	1,08
Grecja	1,19	2,47	1,91	1,53	1,06	1,09	1,17	1,01	1,18	1,71
Hiszpania	0,12	0,16	0,10	0,06	0,06	0,08	0,06	0,11	0,13	0,35
Holandia	0,66	0,32	0,67	0,71	0,68	0,65	0,59	0,59	1,11	2,06
Irlandia	0,69	0,62	0,66	0,46	0,33	0,21	0,16	0,16	0,23	0,49

cd. tabeli 4

WOG	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Litwa	0,08	0,06	0,26	0,25	0,26	0,26	0,31	0,18	0,20	0,15
Luksemburg	0,44	0,34	0,37	0,39	0,61	1,60	1,51	0,75	0,79	1,64
Łotwa	0,01	0,03	0,04	0,05	0,06	0,29	0,17	0,16	0,29	0,26
Malta	4,02	4,36	7,98	6,91	0,49	5,42	5,93	6,20	3,69	4,83
Niemcy	0,22	0,20	0,28	0,35	0,49	0,54	0,78	1,27	1,99	4,69
Polska	0,22	0,36	0,41	0,47	0,28	0,28	0,43	0,60	0,31	0,46
Portugalia	0,02	0,03	0,02	0,02	0,02	0,03	0,04	0,06	0,05	0,11
Rumunia	0,05	0,08	0,12	0,10	0,09	0,17	0,23	0,14	0,14	0,11
Słowacja	0,86	0,73	0,23	0,21	0,14	0,12	0,18	0,11	0,08	0,08
Słowenia	0,29	0,21	0,14	0,11	0,14	0,21	0,18	0,16	0,23	0,16
Szwecja	2,15	3,13	2,14	2,14	2,73	2,50	3,64	4,58	6,84	13,55
Węgry	0,34	0,56	0,50	0,73	0,32	0,26	0,33	2,89	6,37	26,43
Wielka Brytania	0,38	0,39	0,00	0,46	0,36	0,40	0,42	0,44	0,47	0,54
Włochy	0,17	0,23	0,49	0,29	0,16	0,67	0,29	0,46	1,11	1,46

Źródło opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W latach 2006–2009 najwyższą wartość wskaźnika zanotowano na Cyprze i Malcie, a w latach 2010–2013 na Malcie i w Szwecji. Wysokie wartości WOG w 2014 r. wystąpiły w Szwecji oraz na Węgrzech. W 2015 r., podobnie jak w przypadku wskaźnika WOI, stwierdzono w niektórych państwach znaczny wzrost jego wartości. Najwyższy poziom WOG odnotowano w przypadku Węgier, Szwecji, Austrii, Bułgarii, Finlandii, Malty oraz Niemiec. Nieco niższy jego poziom zaobserwowano w Belgii oraz na Cyprze.

Wartość wskaźnika w przypadku Węgier jest ponad dziesięciokrotnie wyższa od wartości dla całej Unii Europejskiej. Jak już wspomniano, Węgrzy są przeciwni napływowi imigrantów, co może być tłumaczone wysoką wartością wskaźnika obciążenia gospodarczego. Dla porównania znacznie bardziej przychylni napływowi imigrantów są Niemcy, a wskaźnik dla tego kraju jest ponad pięciokrotnie niższy.

Obliczono współczynniki korelacji rang Spearmana i Pearsona dla 12 państw, w których prognozowany spadek liczby ludności jest największy. Obliczono korelacje między wskaźnikiem obciążenia gospodarczego a poziomem akceptacji społeczeństw dla napływu ludności obcego pochodzenia. Oba współczynniki wykazały słabą korelację ujemną (współczynnik Spearmana jest równy $-0,33$, natomiast współczynnik Pearsona wynosi $-0,32$). Oznacza to, że im większe jest obciążenie gospodarki państwa napływem imigrantów, tym mniejsze jest poparcie opinii publicznej dla tego zjawiska.

7. Porównanie wartości wskaźników WOI i WOG

Kolejnym etapem analizy jest porównanie wartości obu wskaźników – obciążenia imigracyjnego i obciążenia gospodarczego krajów, w których złożono najwięcej wniosków azylowych w 2015 r. Wyniki zaprezentowano na rys. 4.

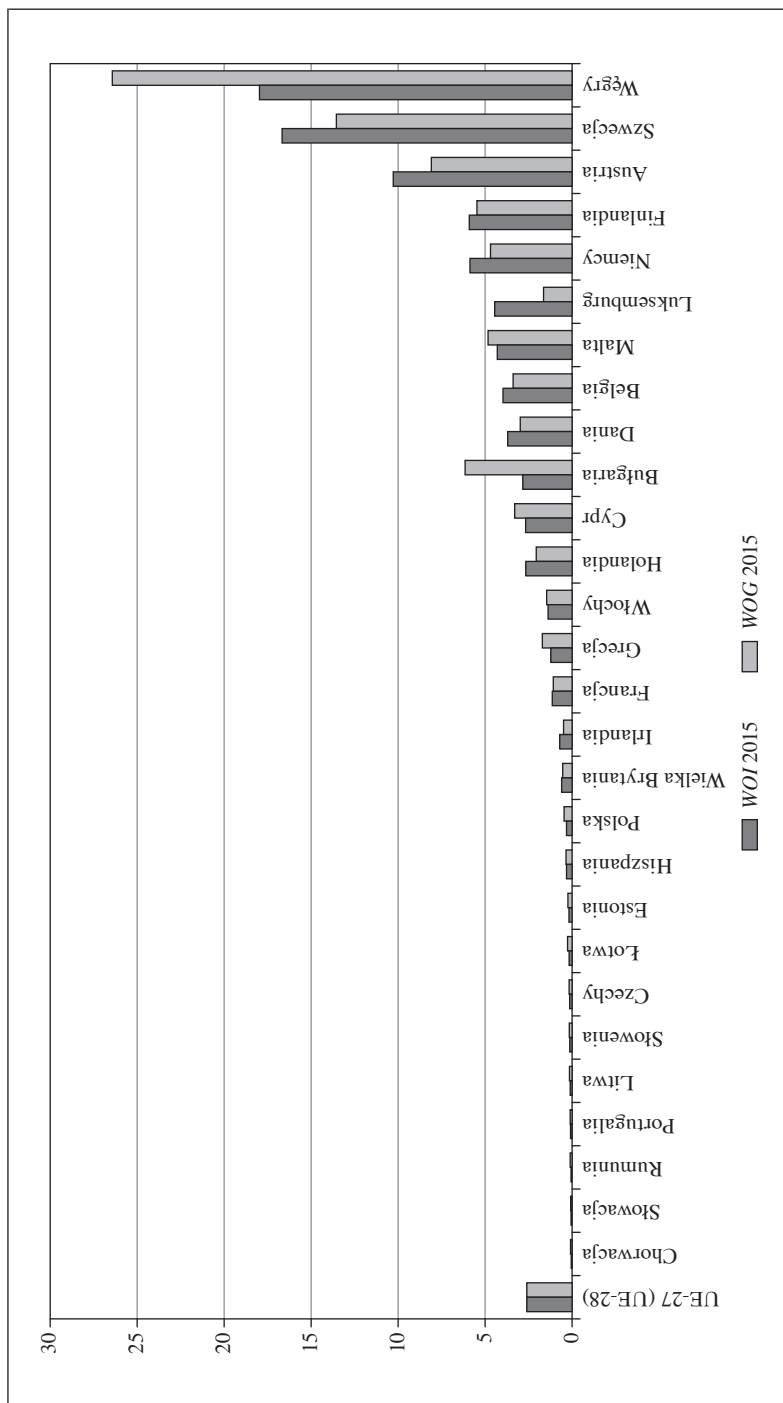
Węgry są krajem, w którym poziom obu wskaźników jest najwyższy, co oznacza największe w Unii Europejskiej obciążenie zarówno w stosunku do liczby ludności, jak i potencjału gospodarczego mierzonego wskaźnikiem PKB *per capita* według parytetu siły nabywczej. Obciążenie gospodarcze jest znacznie większe niż stosunek liczby składanych wniosków o udzielenie azylu do liczby mieszkańców.

Wysoki poziom obu wskaźników występuje ponadto w Szwecji, Austrii, Finlandii i Niemczech. Niższy poziom wskaźników można zaobserwować w Luksemburgu, na Malcie, w Belgii, Danii, Bułgarii, na Cyprze i w Holandii. W większości wymienionych krajów wysokość wskaźnika obciążenia gospodarczego jest jednak niższa od wskaźnika obciążenia imigracyjnego w stosunku do liczby ludności. Potwierdza to częściowo tezę, że kraje bogate są znacznie częściej wybierane jako kraje docelowe imigracji, ale równocześnie stanowi to mniejsze obciążenie dla ich gospodarek. Dlatego też nie są one tak bardzo nieprzychylnie nastawione do napływów imigrantów i uchodźców jak nowe państwa członkowskie Unii Europejskiej, szczególnie Węgry.

W niektórych państwach członkowskich napływ imigrantów i uchodźców od 2006 r. nie przekracza średniej unijnej. Do państw tych należą: Czechy, Estonia, Irlandia, Hiszpania, Chorwacja, Łotwa, Litwa, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowenia i Słowacja.

W całym analizowanym okresie następował wzmożony napływ imigrantów i uchodźców do Szwecji, Austrii, na Maltę, do Belgii, na Cypr i do Grecji. W przypadku tego ostatniego kraju oba wskaźniki nie przekroczyły ich średnich wartości dla Unii Europejskiej. W przypadku Szwecji obserwowano wartości *WOI* i *WOG* równe odpowiednio 6,4 oraz 5,2 średniej unijnej. W Austrii było to blisko 4 oraz 3 razy więcej niż średnia unijna. W pozostałych państwach tej grupy, obciążenie imigracyjne wynosiło od 1,5 do 2 razy więcej niż średnia unijna.

W przypadku Bułgarii, Włoch, Danii, Niemiec, Luksemburga, Węgier i Holandii wzmożony napływ imigrantów i uchodźców rozpoczął się w ostatnich latach, tj. 2013–2014, i związany jest z kryzysem imigracyjnym. Analiza wskaźników obciążenia imigracyjnego i wskaźników obciążenia gospodarek imigrantami wskazuje, że najtrudniejsza sytuacja występuje na Węgrzech, gdzie wartość wskaźników jest wyższa odpowiednio 7- i 10-krotnie od średniej unijnej. W Niemczech jest wyższa ok. 2 razy, a w pozostałych krajach, z wyjątkiem Bułgarii (gdzie wartość *WOG* jest wyższa 2,5 razy od średniej unijnej), obciążenie imigracyjne jest mniejsze.



Rys. 4. Wskaźnik obciążenia imigracyjnego i wskaźnik obciążenia gospodarczego w państwach Unii Europejskiej w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

8. Wnioski

Próba zastosowania mierników ilościowych do wyjaśnienia przyczyn pozytywnego nastawienia państw członkowskich Unii Europejskiej do napływu imigrantów pozwala jedynie na częściowe wyjaśnienie analizowanego problemu. Hipoteza pierwsza zakładała, że pozytywne podejście do napływu imigrantów występuje w państwach, w których prognozowany jest największy spadek liczby ludności do 2080 r. Wśród państw najbardziej zagrożonych znacznym spadkiem liczby ludności jest dziewięć „nowych” państw członkowskich UE oraz trzy „stare”. Współczynnik korelacji rang Spearmana między analizowanymi wielkościami, tj. prognozowanym spadkiem liczby ludności do 2080 r. w tych państwach a poparciem opinii publicznej dla napływu ludności obcego pochodzenia, wynosi $-0,237762$ (słaba korelacja ujemna). Oznacza to, że pozytywne nastawienie do napływu imigrantów można wyjaśnić prognozowanym spadkiem liczby ludności w państwach członkowskich, ale zależność ta jest słaba.

Hipoteza druga zakładała, że pozytywne nastawienie do napływu imigrantów występuje w państwach, w których wskaźnik obciążenia migracyjnego jest niższy od średniej unijnej. Wartość tego wskaźnika w przypadku Węgier okazała się blisko siedmiokrotnie wyższa od wartości dla całej Unii Europejskiej, co może tłumaczyć fakt, że 85% Węgrów jest przeciwnych napływowi imigrantów. Znacznie przychylniejsze napływowi imigrantów Niemcy (40% obywateli) charakteryzują się wskaźnikiem ponad trzykrotnie niższym. Współczynniki korelacji rang Spearmana i Pearsona dla 12 państw, w których prognozowany spadek liczby ludności jest największy, wykazały słabą korelację ujemną (współczynnik Spearmana jest równy $-0,33$, natomiast współczynnik Pearsona wynosi $-0,24$). Oznacza to, że im większe jest obciążenie państwa napływem imigrantów, tym mniejsze jest poparcie opinii publicznej dla tego zjawiska.

Hipoteza trzecia zakładała, że pozytywne nastawienie do napływu imigrantów występuje w państwach, w których wskaźnik obciążenia gospodarczego napływem obcej ludności jest niższy od średniej unijnej. Na Węgrzech, gdzie wielu jest przeciwników napływu imigrantów, wartość tego wskaźnika jest ponad dziesięciokrotnie wyższa od wartości dla całej Unii Europejskiej. Niemcy charakteryzują się wskaźnikiem ponad pięciokrotnie niższym, a ich nastawienie do napływu imigrantów jest dużo bardziej pozytywne. Współczynniki korelacji rang Spearmana i Pearsona dla 12 państw, w których prognozowany spadek liczby ludności jest największy, wykazały słabą korelację ujemną (współczynnik Spearmana jest równy $-0,33$, natomiast współczynnik Pearsona wynosi $-0,32$). Oznacza to, że im większe jest obciążenie gospodarki państwa napływem imigrantów, tym mniejsze jest poparcie opinii publicznej dla tego zjawiska.

Literatura

- Białocerkiewicz J. [2002], *Status prawny cudzoziemca w świetle standardów międzynarodowych*, UMK, Toruń.
- Borjas G. [1989], *Economic Theory and International Migration*, „International Migration Review”, vol. 23, nr 3, <https://doi.org/10.2307/2546424>.
- Castles S., Miller M.J. [2011], *Migracje we współczesnym świecie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- EU Refugees and National Identity Report* [2016], Global Attitudes Survey, Pew Research Center, <http://www.pewglobal.org/files/2016/07/Pew-Research-Center-EU-Refugees-and-National-Identity-Report-FINAL-July-11-2016.pdf> (data dostępu: 15.10.2016).
- Florczak A. [2002], *Uchodźcy w Polsce. Między humanitaryzmem a pragmatyzmem*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Janicki W. [2007], *Przegląd teorii migracji ludności*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, sec. B, vol. 62.
- Kelm H. [2014], *Kryzys demograficzny w Unii Europejskiej [w:] Kryzys Unii czy kryzys w Unii? Kierunki dyskusji nad przyszłością integracji europejskiej*, red. H. Tendera-Właszczuk, Difin, Warszawa.
- Kelm H., Tendera-Właszczuk H. [2008], *Polityka Unii Europejskiej wobec imigrantów*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie”, nr 787.
- Kelm H., Tendera-Właszczuk H. [2011], *Analiza sytuacji uchodźców w Polsce w aspekcie realizacji wspólnej polityki azylowej Unii Europejskiej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie”, nr 852.
- Komunikat prasowy Komisji Europejskiej z dnia 22 grudnia 2016 r. [2016], nr IP/16/4493.
- Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. [1951], Dz.U. 1991, nr 119 poz. 515.
- Lee E.S. [1966], *A Theory of Migration*, „Demography”, vol. 3, nr 1, <https://doi.org/10.2307/2060063>.
- Lee E.S. [1972], *Teorie migracji [w:] Modele migracji*, red. A.S. Ostrowicki, Warszawa.
- Main Scenario – Projected Demographic Balances and Indicators*, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=proj_13ndbims&lang=en (data dostępu: 7.11.2016).
- Massey D.S., Arango J., Hugo G., Kouaouci A., Pellegrino A., Taylor J.E. [1993], *Theories of International Migration: Review and Appraisal*, „Population and Development Review”, vol. 19, nr 3, <https://doi.org/10.2307/2938462>.
- The Mediterranean Migration Crisis. Why People Flee, What the EU Should Do* [2015], Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/report/2015/06/19/mediterranean-migration-crisis/why-people-flee-what-eu-should-do#page> (data dostępu: 12.11.2016).
- Opinia publiczna w Unii Europejskiej. Raport krajowy. Polska* [2016], Standardowy Eurobarometr 86, https://ec.europa.eu/poland/sites/poland/files/170306_st86_report.pdf (data dostępu: 12.11.2016).
- Protokół dotyczący statusu uchodźców, sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r. [1967], Dz.U. 1991, nr 119 poz. 517.
- Tendera-Właszczuk H. [2016], *Kryzys migracyjny zagrożeniem dla realizacji projektu zjednoczonej Europy*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe”, t. XIII, nr 3.
- Wallerstein I. [1974], *The Modern World System, Capitalist Agriculture and the Origins of the European World Economy in the Sixteenth Century*, New York Academic Press, New York.

Analysis of the Causes of a Different Approach to the Inflow of Immigrants in the European Union Member States

(Abstract)

The influx of illegal immigration to the European Union has grown rapidly over the past few years. Member States' official stances and policies differ considerably as to whether to accept or reject refugees and illegal immigrants. Using a quantitative analysis, the article examines the causes of the different approaches to immigration to the EU Member States. It provides a general overview of the demographic forecasts until 2080 and suggests two new indicators to explain the acceptance (or rejection) of foreigners. It follows from the considerations that quantitative indicators are insufficient in determining whether to have a positive or negative position with regard to accepting immigrants to EU Member States.

Keywords: European Union, migration crisis, theories of migration, migration research.